نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره نهم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۴، صفحات ۳۴۷ تا ۳۴۸

نامه به سردبیر

سلامت معنوی در عصر سایبر و هوش با تأکید بر کودکان و نوجوانان

محمدرضا کریمی قهرودی *[1]

۱. *نویسنده مسئول: عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی مالک اشتر، تهران، ایران، M_Karimi@mut.ac.ir

دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۱۰/۰۷ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۱۰/۰۷

سردبیر محترم

رشد نمایی و همگرایی علم و فناوری در قرن حاضر سبب شده تا سرعت نوآوری فناورانه از توانایی تطبیق طبیعیِ جوامع و نهادهای انسانی پیشی گیرد که بی‌ثباتی ساختاری ایجاد می‌کند. به تعبیر اندیشمندان و آینده‌پژوهان در دو دهه پیشِ رو ، جامعه بشری شاهد تحولات انقلابی و شکل‌گیری عصر جدیدی خواهد بود. اکنون ما شاهد گذار به دوره ای با عنوان عصر سایبر و هوش مصنوعی و امتزاج فضاهای سایبر، فیزیکی و زیستی و شکل‌گیری جامعه سایبری- فیزیکی یا جامعه الحاقی هستیم. برخی از ویژگی‌های این عصر جدید در ادامه به اجمال معرفی می‌شوند.

در این عصر نوپدید، جهان فیزیکی و دیجیتال به طور فزاینده‌ای درهم آمیخته و واقعیتی ترکیبی و پیچیده خلق می‌کنند. شبکه‌شدن فراگیر، همه اجزای زندگی را به هم متصل ساخته و جوامع فرامرزی خلق می‌کند. این ادغام، فرصت‌های خلاقانه بی‌سابقه و چالش‌های هویتی و ادراکی جدیدی ایجاد می‌کند. فناوری از سطح ابزارهای بیرونی به درون زیست‌شناسی و شناخت انسان نفوذ می‌کند و ما شاهد ظهور مفاهیم نوینی نظیر انسان الحاقی و «انسان ارتقایافته» هستیم که مرزهای طبیعیِ گونه بشری را گسترش می‌دهند. این حرکت به سمت «ترا انسان‌گرایی» (Transhumanism)، مفاهیم بنیادین انسان‌بودن، برابری و هویت را به چالش می‌کشد. همچنین حکمرانی الگوریتمی، تصمیمات فردی و جمعی ما به طور روزافزون تحت تأثیر و جهت‌دهی سیستم‌های هوش مصنوعی و الگوریتم‌ها قرار می‌گیرد. این سامانه‌های غیرانسانی به شکل‌دهندگانِ نامریی رفتار و انتخاب‌های ما تبدیل شده‌اند. این وضعیت، «اقتصاد توجه» (The Attention Economy) را تقویت کرده و پرسش‌های عمیقی درباره آزادی اراده، شفافیت و عدالت مطرح می‌سازد.

عصر سایبر و هوش مصنوعی، با خلق واقعیت ترکیبی و حکمرانی الگوریتمی، «سلامت معنویِ» کودکان و نوجوانان را در معرض تهدیدها و فرصت‌های بی‌سابقه‌ای قرار داده است.

اکنون ما شاهد تولد نوع جدیدی از انسانیت هستیم؛ یک گذار وجودی که عمیق‌ترین لایه‌های هویت، ارتباط و معنای زندگی ما را دگرگون می‌سازد. اما این گذار، آرام و بدون دردسر نیست. عصر جدید پارادوکس‌هایی را می‌آفریند: دسترسی به اطلاعات نامحدود ولی دشواری در یافتن معنای خلقت، و نیز آزادی ظاهری در قالبِ کنترل الگوریتمی.

فناوری‌های نوین- از هوش مصنوعی و واقعیت مجازی تا شبکه‌های اجتماعی- به مثابه شمشیر دو لبه عمل می‌کنند: از یک سو، با اقتصاد توجه، اعتیاد دیجیتال و سطحی‌سازی تجربه‌های درونی، انسان‌ها را به موجوداتی سطحی، بی‌تاب و منفعل تبدیل نموده و با تشدید اضطراب دیجیتال، سلامت معنوی را تهدید می‌کنند. از سوی دیگر، می‌توانند با فراهم‌آوردن دسترسی به منابع معنویِ متنوع، ارتقای آگاهی معنوی، ایجاد اجتماع‌های حمایتی فرامرزی و ارائه ابزارهای تمرین مراقبه شخصی‌سازی‌شده، به تقویت این بُعد از سلامت کمک کنند.

در این بستر، سلامت معنوی نیازمند بازتعریفی است که ابعاد جدیدی مانند «خودآگاهی ترکیبی» (توانایی تشخیص تأثیر الگوریتم‌ها و حفظ اصالت)، «حضور انتخابی» (مدیریت آگاهانه اتصال و انفصال) و «معنایابی فعال» در فضای دیجیتال را در برگیرد. رسالت اصلی امروز، پرورش نسلی است که بتواند هم‌زمان ریشه در ارزش‌های اصیل انسانی و سلامت معنوی داشته باشد و با بال‌های دیجیتال در جهان جدید پرواز کند.

سلامت معنوی در عصر دیجیتال، به معنای کاربست خردمندانه این فناوری‌ها برای تفکر عمیق و تعمیق ارتباط انسان با خویشتن، دیگران، خلقت و خداوند عالم و حفظ حضورِ با اصالت و هشیارانه در میان جریان دیجیتال است.

Please cite this article as:
Karimi Ghahroudi MR. Spiritual Health in the Age of Cyber and Intelligence with an emphasis on Children and Adolescents. Iran J Cult Health Promot 2025; 9(3): 247-248.

Copyright: © Iranian Journal of Culture and Health Promotion. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]

این امر با آموزش سواد انتقادی، توسعه فضای امن برای کشف معنوی، و تعادل دیجیتال توسط بزرگسالان محقق می‌شود. آینده به کودکانی تعلق دارد که می‌توانند هم در «فضای ابری» (Cloud Storage) پرواز کنند و هم بر «زمین» استوار بایستند. سواد دیجیتال- معنوی، مهارت کلیدی این عصر است که شامل درک تأثیر الگوریتم‌ها بر جهان‌بینی، حفظ خودآگاهی در محیط‌های ترکیبی و ایجاد ارتباطات مناسب در فضای مجازی می‌شود. برای کودکان و نوجوانان- که به عنوان «شهروندان دوزبانه» (زبان انسان و زبان دیجیتال) پرورش می‌یابند- این امر از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این مسیر، نقش والدین، مربیان و معلمان از «کنترل‌گر» به همراه و «راهنمای دیجیتال- معنوی» ارتقا می‌یابد. آنها باید خود، این سواد را کسب کرده و با ایجاد «فرهنگ گفت‌وگوی معنوی درون‌خانوادگی» درباره تجربیات آنلاین (برخط)، به کودک کمک کنند تا بین تجربیات مجازی و حقیقی خود، پیوند معنادار برقرار کند.

جمع‌بندی اینکه، مواجهه خردمندانه با این شرایط، مستلزم اقدام هماهنگ در سطوح مختلف است:

- در سطح خانواده، با الگوسازی تعادل دیجیتال و ایجاد فضای گفت‌وگوی فعال؛
- در سطح نظام آموزشی، با بازنگری برنامه درسی برای گنجاندن سواد دیجیتال- معنوی و اخلاق فناورانه؛
- در سطح سیاست‌گذاری، با تنظیم مقررات حفاظتی و حمایت از تولید محتوای معنوی اصیل.

آینده مطلوب، از آنِ توسعه و استفاده از فناوری‌های انسان‌محوری است که به رشد معنوی کاربران کمک کنند، کرامت انسانی را تقویت کنند، ارتباطات را تعمیق بخشند، به جستجوی دیرینه ما برای معنا، تعالی و سیر الی‌الله کمک کند؛

منابع

1. Tao F, Akhtar MS, Jiayuan Z. The future of artificial intelligence in cybersecurity: A comprehensive survey. EAI Endorsed Transactions on Creative Technologies. 2021 Jul 1; 8(28):e3.
2. Erendor ME, editor. Cyber Security in the Age of Artificial Intelligence and Autonomous Weapons. CRC Press; 2024 Nov 19.
3. Badnava S, Pakdaman M, Moshki M, Sahebdel H, Ajam A. Qualitative Analysis of Factors Influencing Spiritual Health Literacy among Medical University Students. Hosp Pract Res, 2025; 10(1): 609-614.

Letter to Editor

Spiritual Health in the Age of Cyber and Intelligence with an emphasis on Children and Adolescents

MohammadReza Karimi Ghahroudi[1*]

1. ***Corresponding Author:** Faculty Member of Malek Ashtar University, Tehran, Iran, M_Karimi@mut.ac.ir

Please cite this article as:
Karimi Ghahroudi MR. Spiritual Health in the Age of Cyber and Intelligence with an emphasis on Children and Adolescents. Iran J Cult Health Promot 2025; 9(3): 247-248.

Copyright: © Iranian Journal of Culture and Health Promotion. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-15]